

مجموعه قواعد حداقل استاندارد در رفتار با زندانیان

نویسنده: سازمان ملل متحد/ترجمه پینال ریفرم اینترنشنال

ناشر: [بنیاد برومند](#)

تاریخ انتشار: ۲۳ اردیبهشت ۱۳۵۶

نوع متن: قوانین بین الملل

مجموعه قواعد حداقل استاندارد در رفتار با زندانیان*

مجموعه قواعد حاضر در اولین اجلاس سازمان ملل متحد ناظر بر پیشگیری از جرم و رفتار با مجرمین که در سال ۱۹۵۵ در ژنو برگزار شد به تصویب رسید و توسط شورای اقتصادی اجتماعی طی قطعنامه (XXIV) ۶۶۳C ژوئیه ۱۹۵۷ و قطعنامه ۲۰۲۶ (LXII) مورخ ۱۳ می ۱۹۷۷ تأیید شد.

ملاحظات مقدماتی

۱. هدف از تدوین قواعد حاضر ترسیم جزئیات الگوی یک نظام زندانبانی نبوده است بلکه مقصود از آن با الهام از مفاهیمی که امروزه به طور عام پذیرفته شده و نیز با الهام از مناسبترین عناصر اساسی نظام های عصر حاضر، استقرار معیارها و قواعدی است که اساس یک زندانبانی اصولی و رویه صحیح رفتار با زندانیان را بنا نهاد.

۲. با توجه به وجود نظام های متفاوت قضایی و تنوع شرایط اجتماعی، اقتصادی و جغرافیایی در جهان، بدیهی است که کلیه قواعد حاضر را نمی توان در تمامی زمانها و مکان ها اجرا کرد، معهدا باید تلاشی مستمر جهت تشویق اجرای این قواعد انجام گیرد و همواره به این نکته اندیشیده شود که این قواعد، در کل خود، شرایط حداقلی را عرضه می کنند که توسط سازمان ملل متحد به رسمیت شناخته شده است.

۳. از سوی دیگر مجموعه قواعد حاضر به زمینه ای مربوط می شود که اندیشه در آن در تحول دائمی است. لیکن این قواعد مانع از انجام تجربیات و آزمایشات عملی که با اصول و اهداف این مجموعه منافاتی نداشته باشد، نیست. با چنین رویکردی سازمان مرکزی زندان ها می تواند استثنائاتی را بر قاعده مجاز کند.

۴.۱) اولین بخش از مجموعه قواعد به سازماندهی عمومی تشکیلات زندان ها اختصاص دارد و کلیه گروه های زندانی اعم از جزائی یا مدنی، متهم یا محکوم را در بر می گیرد و شامل متهمانی که به دلایل احتیاطی یا تربیتی به دستور قاضی در حبس قرار دارند نیز می شود.

۴.۲) قواعد بخش دوم منحصراً به گروه های خاص زندانیان که در هر زیر بخش مشخص شده اند اختصاص دارد. معهدا قواعد زیر بخش الف که مربوط به زندانیان محکوم به اعدام است در مورد زندانیان گروه ب، ج، و د نیز قابل اجرا است، به شرط آنکه با قواعد خاص آن گروه منافاتی نداشته و اجرای آن برای این دسته از زندانیان سودمند باشد.

۵.۱) در قواعد حاضر سازماندهی مؤسسات نگهداری از نوجوانان بزهکار (چون نهادهای بورستال** Borstal یا مدارس بازپروری وغیره) مد نظر نبوده است، لیکن مجموعه قواعد بخش اول می تواند در مورد این مکان ها نیز اجرا شود.

۵.۲) گروه زندانیان جوان بایستی جوانانی را که به سن قانونی نرسیده اند و داخل در صلاحیت دادرسی ویژه نوجوان اند نیز دربر گیرد.

بخش اول

قواعد کلی

اصول اساسی

۶.۱) قواعد زیر بایستی در کمال بی طرفی اجرا شود. هیچ نوع تبعیضی در رفتار با زندانیان به دلیل پیشداوری های مبتنی بر نژاد، رنگ پوست، جنسیت، زبان مذهب عقاید سیاسی و یا عقاید در سایر زمینه ها، منشاء ملی یا اجتماعی، دارایی، تولد، و یا به دلیل هر وضعیت دیگر، جایز نیست.

۶.۲) از جانب دیگر، رعایت اعتقادات مذهبی و تعلیمات اخلاقی، خاستگاه اجتماعی زندانیان، بسیار حائز اهمیت است.

دفتر ثبت

۷. (۱) در کلیه مکان هایی که افراد محبوس نگهداری می شوند باید يك دفتر ثبت صحافی شده با شماره گذاری صفحات وجود داشته باشد و موارد زیر در مورد زندانیان در آن به ثبت برسد:

الف) هویت زندانی؛

(ب) علت حبس و مرجع صلاحیت‌دار تصمیم‌گیرنده؛
(ج) تاریخ روز و ساعت ورود به زندان و خروج از آن.

(۲) پذیرش هر زندانی در مکان حبس منحصراً باید به دنبال حکم قضایی معتبر و پس از درج جزئیات آن در دفتر ثبت صورت گیرد.

۸. گروه‌های مختلف زندانیان باید در زندان‌های مجزا و یا بخش‌های مجزای یک زندان نگهداری شوند و این امر باید با توجه به جنسیت، سن، گذشته، علت حبس، و مقتضیات رفتار با آنها صورت گیرد که از جمله مستلزم انجام اقدامات زیر است:

(الف) حتی الامکان زندان زنان باید از زندان مردان جدا باشد. در زندان‌هایی که هم مردان و هم زنان را می‌پذیرند بخش جداگانه ای باید به زنان اختصاص داده شود؛

(ب) متهمان باید از محکومان جدا نگهداری شوند؛

(ج) افرادی که به دلیل عدم پرداخت دین و یا به دلایل دیگر مدنی زندانی می‌شوند باید از زندانیان به دلایل جرائم کیفری جدا نگهداری شوند؛

(د) جوانان زندانی باید از بزرگسالان جدا نگهداری شوند.

۹.۱) اگر سلول یا اتاق‌های انفرادی برای استراحت شبانه استفاده می‌شود، هر زندانی باید از یک اتاق یا یک سلول برای خواب استفاده کند. چنانچه سازمان زندان‌ها به دلایل خاصی چون ازدحام موقتی، ملزم به عدول از قاعده شود باید از اسکان دو نفر در یک سلول یا اتاق انفرادی اجتناب شود.

(۲) در زندان‌هایی که از خوابگاه استفاده می‌شود باید انتخاب زندانی‌ها با دقت صورت گیرد و افراد ظرفیت سازگاری با شرایط خوابگاه همگانی را دارا باشند. خوابگاه باید در طول شب تحت مراقبت منظم قرار گیرد، نحوه مراقبت باید متناسب با نوع زندان باشد.

۱۰. در کلیه مکان‌های حبس خصوصاً مکان خواب باید اصول بهداشتی با توجه به شرایط اقلیمی رعایت شود. از جمله فضای کافی، مساحت حداقل، وجود نور، گرما، و تهویه هوا.

۱۱. در هر مکانی که برای زندگی یا کار زندانی اختصاص داده شده است، باید شرایط زیر رعایت شود:

(الف) وجود پنجره‌هایی با وسعت کافی که امکان مطالعه و کار در نور طبیعی را برای زندانی مهیا کند و به طریقی تعبیه شده باشد که هوا بتواند در صورت عدم وجود دستگاه تهویه مصنوعی به داخل سلول جریان پیدا کند؛

(ب) وجود نور مصنوعی کافی برای اینکه زندانی بتواند بدون آنکه آسیبی بر قوه بینایی او وارد آید، به مطالعه و کار بپردازد.

۱۲. تأسیسات بهداشتی باید به صورتی پاکیزه و مناسب، جهت تأمین نیازهای طبیعی زندانی در مواقع لزوم، در دسترس باشد.

۱۳. دوش و حمام باید به تعدادی موجود باشد که هر زندانی بتواند در دمای متناسب آب با محیط، به دفعات لازم برای حفظ بهداشت عمومی با توجه به فصول سال و شرایط اقلیمی استحمام کند. تعداد دفعات استحمام، در آب و هوای معتدل، باید حداقل یک بار در هفته باشد.

۱۴. مکان‌هایی که اغلب مورد استفاده زندانی‌ها قرار می‌گیرد باید تمیز و منظم نگهداری شوند.

بهداشت شخصی

۱۵. زندانیان باید ملزم به بهداشت شخصی شوند، بدین منظور باید آب و وسائل بهداشتی لازم برای حفظ سلامتی و نظافت در اختیارشان قرار گیرد.

۱۶. برای حفظ ظاهری منظم که متناسب با منزلت شخص زندانی باشد، باید امکاناتی برای اصلاح موی سر و ریش در اختیارشان گذاشته شود؛ مردان باید بتوانند منظم ریش خود را اصلاح کنند.

لباس و اسباب خواب

۱۷.۱) زندانیایی که مجاز به پوشیدن لباس شخصی خود نیستند، باید پوشاکی که با آب و هوا و برای حفظ سلامتی مناسب باشد دریافت کنند. این لباس‌ها نباید تحقیرآمیز باشند.

(۲) لباس‌ها باید پاکیزه و مرتب و در وضعیتی مناسب باشند. برای حفظ بهداشت، لباس‌های زیر باید به دفعات کافی عوض و شسته شوند.

(۳) در شرایط استثنائی که زندانی بنا بر دلایل مجاز از زندان خارج می‌شود، باید بتواند از لباس‌های خود استفاده کند و یا لباس‌هایی بر تن کند که جلب توجه نکند.

۱۸. هنگامی که زندانیان مجاز به پوشیدن لباس‌های شخصی خود هستند، باید از همان بدو ورود به مکان حبس از پاکیزگی و قابل استفاده بودن لباس‌های آنها اطمینان حاصل شود.

۱۹. هر زندانی باید طبق عرف محلی یا ملی، تخت‌خواب جداگانه و رختخواب کافی در اختیار داشته باشد. برای پاکیزه ماندن این وسائل باید در نگهداری از آن دقت به عمل آمده و منظم‌اً تعویض شوند.

تغذیه

۲۰. (۱) اداره زندان باید در ساعات معمول صرف غذا، خوراک زندانی را که باید از ارزش غذایی لازم برخوردار و برای حفظ سلامتی و نیروی وی مناسب باشد، به طرز شایسته تهیه و ارائه کند.

(۲) زندانی باید در لحظه نیاز، آب آشامیدنی در اختیار داشته باشد.

۲۱. (۱) همه زندانیانی که به انجام کاری در فضای باز نمی‌پردازند باید بتوانند حداقل یک ساعت در روز را، در صورتی که هوا مساعد باشد، به تمرینات ورزشی در هوای آزاد بپردازند.

(۲) نوجوانان و زندانیانی که سن و شرایط جسمانی‌شان اجازه می‌دهد، باید در ساعاتی که به تمرینات ورزشی اختصاص یافته است، بتوانند از آموزش‌های ورزشی و تفریحی برخوردار شوند. بدین منظور، زمین و تجهیزات لازم باید به این امر اختصاص داده شود.

خدمات پزشکی

۲۲. (۱) در هر زندانی باید حداقل یک پزشک صلاحیت‌دار و مطلع از روانپزشکی موجود باشد. خدمات پزشکی باید در ارتباط نزدیک با اداره کل بهداشت منطقه یا کشور سازماندهی شود و شامل خدمات روان‌درمانی برای تشخیص بیماری و در صورت لزوم معالجه موارد غیرعادی باشد.

(۲) بیمارانی که به درمان تخصصی نیاز دارند، باید به یک نهاد تخصصی و یا بیمارستان شهری منتقل شوند. چنانچه زندانی در داخل زندان درمان می‌شود، زندان باید به وسائل و ابزار پزشکی و فرآورده‌های دارویی لازم، برای مراقبت‌های پزشکی و درمان مناسب زندانی، مجهز باشد. پرسنل پزشکی زندان باید دارای صلاحیت حرفه‌ای باشند.

(۳) هر زندانی باید بتواند به خدمات دندان‌پزشک متخصص دسترسی داشته باشد.

۲۳. (۱) در زندان‌های زنان باید تسهیلاتی برای ضروریات مراقبت‌های قبل و بعد از زایمان وجود داشته باشد. باید در صورت امکان، ترتیباتی داده شود تا کودک در بیمارستانی خارج از زندان متولد شود. اگر کودک در زندان متولد شد، محل تولد نباید در شناسنامه او درج شود.

(۲) هنگامی که به مادران اجازه داده می‌شود فرزندان شیرخوار خود را در زندان به همراه داشته باشند، باید تدابیری جهت تأسیس شیرخوارگاه با کارکنان صلاحیت‌دار، اتخاذ شود تا هنگامی که کودکان تحت مراقبت مادران خود نیستند، در این مکان نگهداری شوند.

۲۴. پزشک باید زندانی را بلافاصله پس از پذیرش و پس از آن به دفعاتی که لازم باشد، به ویژه به منظور کشف بیماری جسمی یا روحی، مورد معاینه قرار دهد و تدابیر لازم را اتخاذ کند؛ بیماران مشکوک به بیماری‌های مسری یا عفونی را از سایر زندانیان جدا کند؛ به نواقص جسمی و روحی که مانع بازپروری زندانی است پی ببرد؛ توانایی جسمی زندانیان را برای اشتغال به کار مشخص کند.

۲۵. (۱) پزشک زندان مسئول مراقبت از سلامتی جسمی و روحی زندانی است. او باید هر روز از بیماران و افرادی که از بیماری شکایت دارند و نیز افرادی که خود مشکوک به ابتلا به بیماری است، عیادت کند.

(۲) هرگاه پزشک تشخیص دهد که وضعیت سلامتی جسمی یا روحی یک زندانی به دلیل تداوم و یا شکل خاصی از حبس لطمه دیده است و یا لطمه خواهد دید، موظف است گزارشی تهیه و به مدیر زندان ارسال کند.

۲۶. (۱) پزشک باید منظم‌اً از زندان بازدید به عمل آورد و در موارد زیر توصیه‌های لازم را به مدیر زندان ارائه دهد.

(الف) کمیت و کیفیت غذا و نحوه تهیه و توزیع آن؛

(ب) بهداشت و پاکیزگی زندان و زندانیان؛

(ج) تأسیسات بهداشتی، گرما، نور، تهویه هوای زندان؛

(د) مناسب و پاکیزه بودن پوشاک و رختخواب؛

(ه) مراقبت از قواعد مربوط به تربیت بدنی و ورزش، هنگامی که این مقررات توسط شخصی غیر حرفه‌ای سازماندهی شده باشد.

(۲) مدیر زندان باید گزارش و توصیه‌های پزشک را که طبق بند ۲ قاعده ۲۵ و قاعده ۲۶ پیش بینی شده است، مورد توجه قرار دهد و در صورت توافق با نظرات پزشک فوراً اقدامات لازم را جهت اجرای توصیه‌ها به عمل آورد و در صورت عدم توافق و یا عدم اختیار در تصمیم‌گیری، بدون فوت وقت، گزارش پزشک و نظرات خود را به مقام مافوق خود گزارش کند.

حفظ نظم و تنبیه

۲۷. در برقراری نظم و انضباط باید با قاطعیت برخورد شود و لیکن نباید محدودیتی بیش از آنچه برای امنیت زندان و انضباط زندگی جمعی ضروری است مقرر گردد.

۲۸. (۱) هیچ زندانی نباید به انجام کاری در زندان گمارده شود که متضمن اختیارات انضباطی است.

(۲) این قاعده نباید مانعی بر سر راه اجرای نظام‌های مبتنی بر خودگردانی در زندان شود. چنین نظام‌هایی مستلزم سپردن فعالیت و

مسئولیت های اجتماعی، آموزشی، ورزشی به گروه های زندانی است، این امر در هر صورت باید تحت نظارت انجام گیرد.

۲۹. موارد زیر باید توسط قانون و با آیین نامه هایی که توسط مرجع صلاحیت دار و اداری وضع شده است، پیش بینی شود:

- الف) رفتاری که تخلف از انضباط محسوب می شود؛
- ب) نوع و مدت تنبیهی، که می تواند اعمال شود؛
- ج) مرجع صالح تعیین کننده تنبیهات؛

۳۰.۱) زندانیان باید منحصراً طبق قوانین و آیین نامه های مذکور تنبیه شوند، هیچ زندانی ای نباید برای تخلف واحدی به طور مضاعف تنبیه شود.

۳) هیچ زندانی ای را نباید بدون تفهیم تخلفی که به دلیل آن تنبیه می شود و یا بدون ارائه امکان مناسب برای دفاع از خود، تنبیه کرد. مرجع صلاحیت دار باید مورد را تحت بررسی کامل قرار دهد.

۳) در صورت لزوم حتی الامکان زندانی باید بتواند از طریق يك مترجم از خود دفاع کند.

۳۱. اتخاذ موازینی مبنی بر مجازات های بدنی، حبس در سلول تاریک و تمامی مجازات های خشن، غیر انسانی، و تحقیرآمیز به عنوان تنبیه باید کاملاً ممنوع شود.

۳۲.۱) مجازات حبس در مکان بسته و یا کاهش جیره غذایی منحصراً پس از معاینه پزشک و تأیید کتبی او مبنی بر امکان توانایی زندانی در تحمل مجازات، امکان پذیر است.

۳) این امر در مورد سایر مجازات هایی که موجب اضرار به سلامتی جسمی یا روانی زندانی می شود نیز جاری است. در هر صورت چنین تدابیری هرگز نباید با اصول مقرر در بند ۳۱ مغایرت داشته باشد و یا از آن منحرف شود.

۳) زندانیانی که تحت چنین تنبیهاتی قرار دارند باید هر روزه توسط پزشک مورد معاینه قرار گیرند و چنانچه پزشک تغییر و یا توقف تنبیه را به دلیل سلامتی جسمی و یا روانی زندانی لازم بداند، موظف است توصیه های لازم را در اختیار مدیر زندان قرار دهد.

ابزار و آلات مهار کننده

۳۳. از ابزارهایی که برای مهار کردن زندانی به کار می رود چون دستبند، غل و زنجیر، و پیراهن مخصوصی که دست زندانی را در زیر لباس محبوس می گرداند نمی توان به عنوان تنبیه استفاده کرد. برای مهار کردن زندانی نیز نباید از غل و زنجیر استفاده شود. از سایر ابزارهای مهارکننده بدنی منحصراً می توان در موارد زیر استفاده کرد:

الف) برای ممانعت از فرار زندانی هنگام انتقال او، به شرط آنکه قبل از حضور زندانی نزد مقام قضایی یا اداری آلات محدود کننده از بدن او برداشته شود؛

ب) بنابر دلایل پزشکی و طبق دستور پزشک؛

ج) به دستور مدیر زندان، هنگامی که روش های دیگر برای کنترل زندانی در جلوگیری از ایراد صدمه توسط وی به خود یا دیگری و یا تخریب، کارایی نداشته باشند. در چنین وضعیتی مدیر زندان باید فوراً با پزشک مشورت کند و گزارش کار را به اطلاع مقام مافوق خود برساند.

۳۴ طرح و شیوه استفاده از ابزار و آلات مهار کننده باید طبق دستور اداره مرکزی زندان تعیین شود. استفاده از این ابزار نباید هنگامی که دیگر ضرورت مبرم ندارد، ادامه پیدا کند.

آگاه ساختن زندانی و حق طرح شکایت

۳۵.۱) هر زندانی، باید هنگام پذیرش در زندان کتباً اطلاعات مربوط به نحوه نگهداری گروه زندانیانی که بدان تعلق دارد، مقررات انضباطی زندان، روش های مجاز دسترسی به اطلاعات و تنظیم شکایات و سایر مواردی که برای آگاهی از حقوق زندانی، تکالیف و سازگاری با محیط زندان لازم است، دریافت کند.

۳) برای زندانیانی که خواندن و نوشتن نمی دانند این اطلاعات باید شفاهاً توضیح داده شود.

۳۶.۱) زندانیان باید بتوانند هر روزه به استثنای روزهای تعطیل عریضه و یا شکایات خود را به مدیر زندان یا کارمندی که نماینده مجاز او محسوب می شود، تسلیم کنند.

۳) تقاضا و یا شکایات را می توان به بازرس زندان هنگام بازرسی از زندان، تسلیم کرد. زندانی می تواند بدون حضور مدیر و کارکنان دیگر زندان، با بازرس زندان و یا هر فرد دیگری که مأمور انجام بازرسی در زندان است، گفتگو کند.

۳) زندانیان باید مجاز باشند عریضه یا شکایت خود را بدون سانسور محتوی و به شکلی صحیح، در چهارچوب مقرر در قانون، به اداره مرکزی زندان، مرجع قضایی، و یا مراجع صلاحیت دار دیگر، تسلیم کنند.

۴) تقاضا و شکایت در مواردی که بی پایه و اساس نباشد، باید بدون تأخیر مورد بررسی قرار گرفته و در مدت زمانی معقول به زندانی پاسخ داده شود.

تماس با محیط خارج از زندان

۳۷. زندانیان باید تحت مراقبت‌های ضروری بتوانند با خانواده و دوستان صالح خود به طور منظم ارتباط مراسله ای و یا ملاقات حضوری داشته باشند.

۳۸، ۱) زندانیان تبعه کشورهای بیگانه باید از تسهیلات کافی جهت تماس با نمایندگان دیپلماتیک و کنسولی خود برخوردار شوند.

۳۹) زندانیان تبعه کشورهای بیگانه که فاقد سفارتخانه یا کنسولگری در کشور محل حبس هستند و نیز پناهندگان و افراد بدون ملیت، باید از امکانات مشابهی برای تماس با نماینده سفارت کشوری که حافظ منافع آنها است و یا مرجع ملی و بین المللی دیگری که مسئول حمایت از این دسته از زندانیان است، برخوردار باشند.

۳۹. زندانیان باید منظم‌اً در جریان اخبار مهم قرار گیرند. این امر می‌تواند با مجوز و نظارت زندان، از طریق خواندن روزنامه، گاهنامه و یا نشریات ویژه زندان و یا از طریق برنامه‌های رادیویی، سخنرانی‌ها و یا هر وسیله مشابه دیگر، صورت گیرد.

کتابخانه

۴۰. هر زندان باید مجهز به یک کتابخانه و مجموعه کافی از کتب سرگرم کننده و آموزشی جهت استفاده زندانیان باشد. زندانیان را باید به استفاده از کتابخانه تشویق کرد.

مذهب

۴۱، ۱) چنانچه در زندان تعداد قابل توجهی از زندانیان مذهب مشترکی را دارا باشند، اداره زندان باید یک نماینده مذهبی صالح این مذهب را به کار در زندان منصوب و یا ورود او به زندان را تأیید کند. در صورتی که شمار زندانیان با مذهب مشترک نیاز به حضور تمام وقت نماینده مذهبی داشته باشد، با توجه به امکانات، شخص مذکور را بایستی به طور تمام وقت استخدام کرد.

۴۲) نماینده صلاحیت‌دار منصوب یا مورد تأیید مذکور در بند (۱) باید مجاز به ارائه خدمات مذهبی خود به طور منظم باشد و در هر زمان بتواند برای انجام وظایف دینی با فرد زندانی دیدار کند.

۴۳) زندانی حق برقراری ارتباط با نماینده صالح هر مذهبی را دارا است. این حق را نمی‌توان از زندانی سلب کرد. لیکن از سوی دیگر چنانچه یک زندانی نخواهد با نماینده یک مذهب ملاقات کند باید به خواست او احترام گذاشته شود.

۴۴. هر زندانی باید در حد امکانات بتواند نیازهای مذهبی خود را با شرکت در مراسم مذهبی که در زندان برگزار می‌شود و با در اختیار داشتن کتب آیین و احکام مذهبی خود، برطرف کند.

نگهداری اشیاء متعلق به زندانی

۴۳، ۱) هنگامی که مقررات زندان اجازه نگهداری وجوه نقدی، اشیاء قیمتی، پوشاک و سایر اشیاء را به زندانی نمی‌دهد، این اشیاء باید در بدو ورود زندانی در مکان امنی به امانت گذاشته شود. فهرستی از این اشیاء باید تهیه شده و به امضای زندانی برسد. موازینی نیز جهت حفظ این اشیاء باید اتخاذ شود.

۴۲) این اشیاء و وجوه نقد زندانی باید هنگام آزادی به وی مسترد شود به استثنای وجوه نقدی که او مجاز به مصرف آن بوده و اشیائی که توانسته به خارج از زندان بفرستد و پوشاکی که به دلایل بهداشتی در زندان امحا شده است. استرداد وجوه نقد و اشیاء باید به امضای زندانی برسد.

۴۳) این مقررات در مورد وجوه نقد و اشیائی که از خارج از زندان برای زندانی فرستاده می‌شود نیز جاری است.

۴۴) چنانچه زندانی در بدو ورود، دارو و مواد مخدر به همراه داشته باشد، پزشک در مورد چگونگی استفاده از این مواد تصمیم خواهد گرفت.

۴۴، ۱) در صورت وقوع فوت، بیماری خطرناک، تصادف شدید و یا انتقال زندانی به بیمارستان روانی، مدیر زندان باید در اسرع وقت همسر او (در صورت تأهل زندانی) و نیز نزدیکان وی و افرادی که زندانی مشخص کرده است را مطلع گرداند.

۴۲) زندانی باید در اسرع وقت از فوت و یا بیماری خطرناک نزدیکانش مطلع شود. در صورت بیماری خطرناک چنین افرادی، چنانچه شرایط مجاز گردانند، زندانی بایستی بتواند، تحت الحفظ و یا آزادانه، از این فرد عیادت کند.

۴۳) زندانی حق دارد در اسرع وقت، خانواده اش را از دستگیری و یا انتقال خود از زندانی به زندان دیگر مطلع سازد.

نقل و انتقال زندانی

۴۵، ۱) حتی الامکان باید زندانی را هنگام نقل و انتقال از مکان حبس از دید و فحاشی و کنجکاوای عموم و هر نوع تبلیغاتی حفظ کرد. ۲) نقل و انتقال زندانی در شرایط نامساعد تهویه هوا یا نور و یا هر شرایطی که رنجی جسمانی را بر او تحمیل کند باید ممنوع شود.

۴۳) مخارج نقل و انتقال زندانی باید بر عهده سازمان زندان ها قرار گیرد و در شرایط مساوی برای کلیه زندانیان اجرا شود.

کارکنان زندان

- ۱، ۶۷) سازمان زندان ها باید در گزینش کارمندان تمامی رده‌های شغلی در زندان، دقت کامل به عمل آورد. زیرا اداره صحیح زندان به درستکاری، انسانیت، توانایی‌های حرفه‌ای، و قابلیت‌های فردی کارکنان آن بستگی دارد.
- ۲) اداره زندان باید همواره این اعتقاد را در اذهان کارکنان زندان و افکار عمومی احیا کند که وظایف کارکنان زندان ارائه خدمات اجتماعی بسیار حائز اهمیت است. بدین منظور، تمامی ابزارهای مناسب باید برای آگاه ساختن مردم در این زمینه به کار گرفته شود.
- ۳) برای نیل به اهداف مذکور، کارکنان زندان باید به طور تمام وقت و به عنوان کارمند تخصصی زندان، استخدام شوند و موقعیت کارمند دولت را دارا شوند و نتیجتاً از امنیت شغلی‌ای که برای استخدام رسمی در نظر گرفته می‌شود و به امری جز رفتار درست و کارایی و استعدادها جسمی بستگی ندارد، برخوردار شوند. میزان دستمزد باید به مقداری باشد که موجب جلب زنان و مردان لایق و تداوم استفاده از خدمات آنها شود. مزایا و شرایط کار باید با توجه به ماهیت دشوار کار تعیین شود.
- ۱، ۶۷) کارکنان زندان باید از سطح تعلیم و تربیت و هوش کافی برخوردار باشند.
- ۲) به کارکنان زندان باید قبل از آغاز کار، آموزش‌های حرفه‌ای عمومی و تخصصی داده شود و باید در امتحانات نظری و عملی موفق شوند.
- ۳) کارکنان زندان باید پس از آغاز کار و در طول سال‌های خدمت از طریق شرکت در کلاس‌های تکمیلی و تجدید دانش که به طور ادواری برگزار می‌شود، به حفظ و بهبود دانش و قابلیت‌های حرفه‌ای خود بپردازند.
۴۸. رفتار و کردار کارکنان زندان در انجام وظایف خود باید در هر موقعیتی به گونه‌ای باشد که به عنوان سرمشق تأثیر مثبتی بر زندانیان بگذارد، و احترام آنان را نسبت به خود بر انگیزند.
- ۱، ۶۹) در میان کارکنان زندان باید، حتی الامکان، به تعداد کافی متخصص از جمله روانپزشک، روانشناس، مددکار اجتماعی، آموزگار، و مربی فنی وجود داشته باشد.
- ۲) مددکاران اجتماعی، آموزگاران، و مربیان فنی باید به طور دائمی استخدام شوند. ولیکن این امر مانع از وجود کارمندان نیمه وقت و یا استفاده از خدمات داوطلبان نیست.
- ۱، ۵۰) مدیر زندان باید واجد صلاحیت شخصیتی و توانایی مدیریتی بوده و از آموزش‌های لازم و تجربه کافی برای انجام وظایف خود برخوردار باشد.
- ۲) مدیر زندان باید به طور تمام وقت به وظایف رسمی خود عمل کند. استخدام مدیر نباید به طور نیمه وقت انجام گیرد و یا این شغل، شغل ثانوی او باشد.
- ۳) مدیر زندان باید در محوطه زندان و یا در مجاورت آن اقامت داشته باشد.
- ۴) هنگامی که دو یا چند زندان تحت مدیریت مدیر واحدی قرار گرفته است، او باید به طور منظم از زندان‌ها بازدید به عمل آورد، در رأس هر زندان باید يك مسئول وجود داشته باشد.
- ۱، ۵۱) مدیر و معاونت زندان و نیز اغلب کارکنان زندان باید به زبان اکثر زندانیان و یا به زبانی که توسط اکثریت درک می‌شود، تکلم کنند.
- ۲) در موارد لزوم باید بتوان از خدمات یک مترجم استفاده کرد.
- ۱، ۵۲) در زندان‌هایی که به دلیل وسعت‌شان، به خدمات يك یا چند پزشک تمام وقت نیاز است، حداقل یکی از آنها باید در محوطه زندان و یا مجاورت آن زندگی کند.
- ۲) در زندان‌های دیگر پزشک باید هر روز از بیماران بازدید به عمل آورد و مسافت محل سکونت او تا زندان باید در حدی باشد که در موارد اضطراری بتواند بدون فوت وقت در محل حاضر شود.
- ۱، ۵۳) در زندان‌های مختلط بخش زنان باید تحت مدیریت مسئول زن قرار گیرد و کلیه کلیدهای این بخش به او سپرده شود.
- ۲) هیچ يك از کارکنان مرد زندان بدون همراهی یک کارمند زن نمی‌تواند وارد بخش ویژه زنان شود.
- ۳) زنان زندانی منحصراً باید تحت مراقبت کارمندان زن قرار گیرند، اما این امر مانع از انجام وظیفه برخی از کارکنان مرد زندان چون پزشکان، آموزگاران در زندان زنان و یا بخش مخصوص زنان نمی‌شود.
- ۱، ۵۴) کارکنان زندان نباید در روابط خود با زندانیان به قهر متوسل شوند، مگر در موارد دفاع مشروع، ممانعت از فرار زندانی، و یا مقاومت قهر آمیز یا کاهلی در قبال اجرای نظم بر طبق قانون و مقررات. کارکنانی که به قهر متوسط می‌شوند، نباید به استفاده از آن بیش از حد ضروری مبادرت ورزند و باید گزارش کار را فوراً به اطلاع مدیر زندان برسانند.
- ۲) به کارکنان زندان باید تمرین‌های لازم جهت ورزیدگی جسمانی برای مهار زندانیان مهاجم داده شود.

۳) مأمورانی که در تماس مستقیم با زندانیان اند نباید به هیچ وجه مسلح باشند مگر در شرایط خاص. از سوی دیگر به هیچ وجه نباید اسلحه در اختیار مأمورانی قرار داد که در مورد استفاده از آن آموزش ندیده اند.

بازرسی از زندان

۵۵. بازرسان صلاحیت‌دار و با تجربه، که از سوی مرجعی صالح منصوب می‌شوند باید به طور منظم از مکان‌های حبس و بخش‌های آن بازرسی به عمل آورند. آنها به ویژه باید مراقب باشند مکان‌های حبس مطابق قانون و مقررات جاری اداره شود و در رسیدن به اهدافی که برای مراکز کیفری و تأدیبی در نظر گرفته شده است، تلاش کنند.

بخش دوم

قواعد ناظر بر گروه‌های خاص

الف : محکومان

اصول راهنما

۵۶. هدف از رهنمودهای اساسی که شرح آن خواهد آمد مشخص ساختن روح حاکم بر مدیریت نظام جزایی و تعیین اهدافی است که این نظام باید در تطابق کامل با مفاد مذکور در بند ۱ ملاحظات مقدماتی متن حاضر، دنبال کند.

۵۷. حبس و تدابیری که برای جدا ساختن یک مجرم از جامعه صورت می‌گیرد فی نفسه، به دلیل اینکه خودمختاری مجرم با محروم شدن از آزادی سلب می‌شود، عذاب آور است. نظام کیفری به استثنای مواردی که موازین جداسازی و حفظ نظم ایجاب می‌کنند، نباید این رنج را تشدید نماید.

۵۸. هدف غایی مجازات و سلب آزادی، حمایت از جامعه در مقابل جرم است. چنانچه از دوران سلب آزادی، در حد امکان، جهت ایجاد میل و قادر ساختن مجرم به احترام به قانون و توانایی او در تأمین احتیاجاتش پس از آزادی استفاده نشود، نیل به چنین هدفی امکان پذیر نخواهد بود.

۵۹. برای نیل به هدف مذکور نظام کیفری باید از تمامی ابزارهای درمانی، تربیتی، معنوی و ابزارهای دیگر و نیز کلیه روش‌های معاضدتی که در اختیار دارد استفاده کرده و آن‌ها را با توجه به نیازهای هر مجرم به طور جداگانه به کار گیرد.

۶۰، ۱) نظام زندان بایستی کوشش کند تفاوت‌های میان زندگی در داخل زندان و زندگی در خارج از آن را که موجب کاهش مسئولیت پذیری مجرم و یا کاهش احترام به شخصیت اوست تقلیل دهد.

۲) پیش از آزاد ساختن زندانی و یا پیش از پایان تدابیر تعیین شده، باید جهت بازگشت تدریجی مجرم به جامعه موازینی اتخاذ شود. این هدف، حسب مورد، از طریق ایجاد نظام آماده سازی مجرم برای آزادی قابل حصول است. این نظام می‌تواند در همان محل حبس مجرم و یا در مکان‌های حبس مناسب دیگر اجرا شود و یا از طریق آزادی آزمایشی تحت نظارت مأموران غیر انتظامی و همراه با کمک‌های اجتماعی صورت گیرد.

۶۱. برخورد با زندانیان نباید موجب تشدید انفصال آن‌ها از جامعه باشد، بلکه بایستی به آن‌ها همواره چون عضوی از اعضای جامعه نگریست. برای نیل به این هدف باید از نیروی سازمان‌های اجتماعی برای همکاری با کارکنان زندان جهت بازپروری زندانی استفاده شود. مددکاران اجتماعی که با زندان‌ها همکاری می‌کنند باید کوشش کنند روابط زندانی را با نزدیکانش و با سازمان‌های اجتماعی سودمند به حال او، حفظ و تقویت کنند. همچنین باید در تطابق با قانون و مجازات مورد حکم، موازینی اتخاذ گردد که حقوق مدنی و بیمه‌های درمانی و یا سایر کمک‌های اجتماعی که شامل حال مجرم می‌شود تداوم یابد.

۶۲. مراکز درمانی زندان باید کوشش کنند مشکلات و بیماری‌های جسمی یا روحی زندانی را که امکان دارد مانع از توان بخشی و بازپروری او شود تشخیص داده و معالجه کنند. برای نیل به این هدف باید هر نوع معالجه پزشکی، روانپزشکی، عمل جراحی لازم در مورد وی انجام گیرد.

۶۳، ۱) اجرای این اصول به فردی کردن برخورد با مجرم و در نتیجه وجود نظام قابل انعطاف برای دسته بندی زندانیان در گروه‌های مختلف نیاز دارد. بهتر است هر گروه خاص زندانیان در مکان حبس جداگانه ای نگهداری شوند تا بتوانند از برنامه مورد نیاز خود برخوردار شوند.

۲) موازین امنیتی در مکان‌های حبس نباید برای همه گروه‌های زندانی یکسان باشد. بایستی بر حسب خصوصیات هر گروه درجه خاصی از موازین امنیتی در نظر گرفته شود. در مؤسسات باز نگهداری مجرمان به دلیل اینکه از تدابیر امنیتی مادی جهت ممانعت از فرار مجرمین استفاده نمی‌شود و نظم این مراکز بر انضباط شخصی هر مجرم استوار است، بهترین مکان برای توان بخشی اجتماعی محکومانی است که ظرفیتشان برای حضور در این مکان‌ها به دقت بررسی شده است.

۳) روند فردی کردن رفتار با زندانی بایستی به دلیل ازدحام جمعیت در زندان مختل شود. طبق مقررات کشورهای خاصی تعداد زندانیان در یک زندان نباید از پانصد تن تجاوز کند. در مکان‌های باز تعداد مجرمین باید حتی الامکان اندک باشد.

۴) از سوی دیگر زندان‌های بسیار کوچک که ظرفیت اجرای نظام مناسب تدابیر تربیتی برای زندانی را فاقداند باید برچیده شوند.

۶۴. وظایف جامعه با آزاد شدن مجرم پایان نمی‌پذیرد. نتیجتاً باید سازمان‌های دولتی یا خصوصی به کار گرفته شوند که بتوانند مراقبت

های پس از خروج را برای زندانی با کاهش قضاوت های منفی جامعه نسبت به زندانی و کمک به او در بازیابی جایگاه خود در اجتماع تأمین کنند.

رفتار با زندانی

۶۵. رفتار با محکومان به زندان و یا محکومان به هر تدبیر مشابه دیگر، باید تا آنجا که مدت محکومیت امکان می‌دهد با هدف تقویت اراده در زندانی برای پیشبرد یک زندگی توأم با احترام به قانون و قادر ساختن او در تأمین مایحتاج زندگی پس از آزادی، صورت گیرد. ماهیت این رفتار باید به گونه‌ای باشد که عزت نفس و حس مسئولیت را در او تقویت کند.

۶۶.۱ (۶۶،۱) بدین منظور باید از شیوه های مختلف از جمله مراقبت‌های مذهبی در کشورهای که امکان آن موجود است، تعلیم و تربیت، جهت‌دهی قابلیت‌ها و آموزش حرفه، مددکاری اجتماعی فردی، مشاوره برای اشتغال، تربیت بدنی و تقویت شخصیت اخلاقی با توجه به احتیاجات فردی هر زندانی، استفاده شود. در اجرای این امور باید گذشته اجتماعی، سابقه جنائی، توانائی‌ها و قابلیت‌های بدنی و روانی، خلیقات شخصی، مدت محکومیت و چشم‌انداز پس از آزادی مجرم در نظر گرفته شود.

۶۲ (۲) پس از پذیرش هر فردی که به مدت نسبتاً طولانی به زندان محکوم شده است، مدیر زندان باید در اسرع وقت گزارش های کاملی مربوط به موضوعات مختلف مذکور در بند ۱ ماده حاضر دریافت کند. از جمله گزارش متخصص امور پزشکی یا در صورت امکان روان پزشک در مورد وضعیت جسمی و روانی زندانی.

۶۲ (۲) گزارش ها و سایر داده های مربوطه باید در یک پرونده شخصی جمع آوری شود. در این پرونده باید تحولات جدید ثبت گردد و به صورتی طبقه بندی شود که در مواقع لزوم برای افراد مسئول قابل ارجاع باشد.

طبقه بندی و تفرّد { individualisation }

۶۷. طبقه بندی زندانیان باید اهداف زیر را دنبال کند:

الف. مجزا کردن زندانیانی که به دلیل سابقه جنایی و یا به دلیل انحراف شخصیتی اثرات منفی بر هم بندیان خود می گذارند؛
ب. طبقه بندی به دلیل برنامه های توان بخشی اجتماعی.

۶۸. به منظور اجرای برنامه های ویژه هر گروه زندانی، باید حتی الامکان مکان های حبس مختلف موجود باشد و یا یک مکان حبس به بخشهای مختلف تقسیم شود.

۶۹. در اسرع وقت پس از پذیرش هر فردی که به مدت نسبتاً طولانی به زندان محکوم شده است باید پس از انجام مطالعات در مورد شخصیت وی و با توجه به اطلاعاتی که در مورد نیازها، قابلیت ها و وضعیت روحی او در دست است برنامه ای جهت تدابیر تربیتی ویژه او تدوین شود.

امتیازات

۷۰. در هر زندانی باید یک نظام امتیازاتی متناسب با گروه های زندانی و روش های تربیتی، جهت تشویق زندانی به حسن رفتار و تقویت حس مسئولیت در او و ایجاد علاقه در او به همکاری در توان بخشی اجتماعی خود، برقرار شود.

کار

۷۱.۱ (۷۱،۱) کار در زندان نباید عذاب آور باشد.

۷۲ (۲) محکومان به زندان، با توجه به توانائی جسمی و روانی اشان که باید توسط پزشک بررسی شود، موظف به انجام کارند.

۷۳ (۳) برای زندانیان باید کارهایی فراهم شود که ثمربخش بوده و آنها را به انجام فعالانه کار در طول یک روز عادی کاری مشغول کند.

۷۴ (۴) این کار باید حتی الامکان دارای ماهیتی باشد که به حفظ و افزایش توانایی زندانیان در امرار معاش شرافتمندانه پس از رهایی از زندان کمک کند.

۷۵ (۵) آموزش حرفه‌های مفید باید در دسترس زندانیانی که قادر به استفاده از آن هستند، خصوصاً زندانیان جوان، قرار داده شود.

۷۶ (۶) زندانیان باید بتوانند در چهارچوب روند گزینش منطقی نوع کار و مقتضیات مدیریت و انضباط زندان، نوع کاری را که باید بدان اشتغال ورزند خود انتخاب کنند.

۷۲.۱ (۷۲،۱) سازماندهی و شیوه‌های کار در زندان باید حتی الامکان به سازماندهی و شیوه‌های کار در خارج از زندان نزدیک باشد تا زندانیان برای کار در شرایط عادی آماده شوند.

۷۳ (۲) معذالک منافع و آموزش حرفه‌ای زندانیان نباید تابع هدف سودآوری کار در زندان باشد.

۷۳.۱ (۷۳،۱) اداره صنایع و مزارع زندان‌ها بهتر است توسط سازمان زندان‌ها انجام گیرد تا توسط پیمانکاران خصوصی.

۷۴ (۲) هنگامی که زندانیان به انجام کارهایی می پردازند که تحت نظارت سازمان زندان‌ها قرار ندارد، باید همچنان تحت مراقبت کارکنان زندان

باشند، به استثنای مواردی که کار در بخش‌های دیگر دولتی صورت می‌گیرد. کارفرمایان باید دستمزد معمول برای این کار را با توجه به میزان بازدهی زندانی به اداره زندان بپردازند.

۷۴،۱) تدابیری که برای حفاظت از ایمنی و سلامتی کارگران آزاد پیشبینی شده است باید عیناً برای زندانیان رعایت شود.

۲) برای جبران خسارت وارده به زندانیان در اثر سوانح و بیماری‌های ناشی از کار، باید موازینی اتخاذ شود، شرایط جبران خسارت باید مطابق با موازینی باشد که برای کارگران آزاد در نظر گرفته شده است.

۷۵،۱) حداکثر ساعات کار زندانیان در روز و در هفته باید توسط قانون یا آیین نامه های اداری با توجه به قواعد و عرف محلی ناظر بر کار آزاد، تعیین شود.

۲) تعیین این ساعات باید با احتساب یک روز استراحت در هفته و وقت کافی برای آموزش و سایر فعالیت‌هایی که در برنامه توان بخشی و بازپروری زندانیان پیش‌بینی شده است، انجام گیرد.

۷۶،۱) به زندانیانی که به کار اشتغال دارند باید دستمزد عادلانه پرداخت شود.

۲) زندانیان باید مجاز باشند حداقل بخشی از درآمد خود را صرف خرید اشیاء مجاز برای استفاده شخصی کنند و بخشی از آن را برای خانواده خود بفرستند.

۳) در مقررات باید همچنین پیش‌بینی شود که بخشی از درآمد زندانی توسط اداره زندان پس‌انداز شود تا منبع مالی‌ای برای زندانی تشکیل دهد که هنگام آزادی از زندان به او مسترد شود.

تعلیم و تربیت و سرگرمی

۷۷،۱) به منظور گسترش تعلیم و تربیت زندانیانی که قابلیت و ظرفیت پذیرش آن را دارند باید امکاناتی مهیا شود، از جمله آموزش مذهبی در کشورهایی که امکان آن موجود است. سواد آموزی و تحصیل باید برای جوانان اجباری شود. اداره زندان باید این امر را جدأً مورد مراقبت قرار دهد.

۲) حتی‌الامکان تعلیم و تربیت زندانیان باید با نظام آموزشی کشور هماهنگ باشد تا آنها بتوانند تحصیلات خود را پس از خروج از زندان، بدون برخورد به موانع خاص، ادامه دهند.

۷۸. به منظور مراقبت از بهداشت جسمی و روانی زندانیان باید در کلیه زندان‌ها فعالیت‌های سرگرم کننده و فرهنگی برنامه‌ریزی شود.

روابط اجتماعی، مراقبت پس از خروج

۷۹. حفظ و بهبود روابط میان زندانی و خانواده‌اش باید با در نظر گرفتن منافع دو طرف، مورد توجه خاص قرار گیرد.

۸۰. از همان آغاز محکومیت باید به آینده زندانی پس از خروج از زندان توجه شود. زندانی باید به حفظ یا برقراری رابطه با افراد و سازمان‌های خارج از زندان تشویق شود. این امر می‌تواند به تأمین منافع خانواده زندانی و روند توان بخشی اجتماعی او کمک کند.

۸۱،۱) مراکز و سازمان‌های رسمی و غیر رسمی که عهده‌دار کمک به زندانیان در بازیافتن جایگاه اجتماعی‌شان هستند، باید حتی‌الامکان اسناد و اوراق هویتی لازم، مسکن، کار، پوشاک مناسب و متناسب با شرایط اقلیمی، و هزینه لازم برای رسیدن به مقصد و مخارج معاش چند روز پس از خروج از زندان شخص را تأمین کنند.

۲) نمایندگان معتبر چنین سازمان‌هایی باید مجاز به ورود به زندان و ایجاد ارتباط با زندانی باشند. این افراد باید از همان آغاز محکومیت زندانی در مورد برنامه بازپروری او مورد مشورت قرار گیرند.

۳) فعالیت‌های این سازمان‌ها بهتر است حتی‌الامکان به طور متمرکز یا هماهنگ صورت گیرد تا نتایج بیشتری از تلاش‌های آنها حاصل شود.

ب. بیماران روانی و زندانیانی که مبتلا به اختلالات روانی اند

۸۲،۱) بیماران روانی را نباید زندانی کرد بلکه باید آن‌ها را در اسرع وقت به بیمارستان روانی منتقل نمود.

۲) زندانیانی که از مشکلات و اختلالات روانی رنج می‌برند، باید در نهادهای تخصصی با مدیریت پزشکی، تحت درمان مناسب قرار گیرند.

۳) این افراد در مدت اقامت در زندان، باید تحت مراقبت ویژه پزشکی قرار گیرند.

۴) مراکز خدمات پزشکی یا روان‌پزشکی زندان‌ها باید خدمات درمانی روان‌پزشکی را برای زندانیانی که بدان نیاز دارند، تضمین کنند.

۸۲. کمال مطلوب انجام توافقی با سازمان‌های ذیصلاح است که متضمن ادامه معالجات روان‌پزشکی و کمک های اجتماعی بر مبنای روان درمانی برای زندان‌ای که بدان نیاز دارد باشد.

ج. افراد تحت توقیف و بازداشت احتیاطی

۸۴،۱) در چهارچوب قواعد زیر از افرادی که به اتهام ارتکاب جرمی در بازداشتگاه پلیس و یا در بازداشتگاه زندان بسر می برند و هنوز توسط دادگاه محاکمه نشده اند تحت عنوان «متهم» نام برده می شود.

۲) متهم از حق برائت برخوردار است، نتیجتاً باید با او به عنوان یک بیگناه رفتار شود.

۳) با رعایت موازین قانونی ناظر بر حفاظت از آزادی های فردی و روال رسیدگی به امور متهمان، این دسته از افراد باید از نظام ویژه ای که منحصرأ نکات اساسی آن در قواعد زیر بیان شده است برخوردار شوند.

۸۵،۱) متهمان باید از محکومین مجزا شوند.

۲) متهمان جوان باید از بزرگسالان مجزا شوند. به ویژه آن ها باید در مکا نهای حبس جداگانه نگهداری شوند.

۸۶. متهمان باید شبها در اتاقهای جداگانه نگهداری شوند، مگر اینکه عرف محل به دلایل اقلیمی وضعیت دیگری را اقتضاء کند.

۸۷. در محدوده حفظ انضباط در زندان، متهمان می توانند در صورت تمایل خوراک خود را به خرج خود به وسیله اداره زندان، خانواده، یا دوستانشان از بیرون از زندان تهیه کنند. در غیر این صورت زندان موظف به تأمین خوراک آنهاست.

۸۸،۱) بازداشتی ها باید مجاز به استفاده از پوشاک شخصی خود باشند، به شرطی که این پوشاک تمیز و مناسب باشد.

۲) در صورتی که متهمان مجبور به پوشیدن لباس مخصوص زندان باشند، این لباس باید با لباس محکومان متفاوت باشد.

۸۹. به متهمان باید امکان کار کردن داده شود ولیکن نباید مجبور به انجام آن شوند. متهم باید در مقابل انجام کار دستمزد دریافت کند.

۹۰. متهمان باید بتوانند به هزینه خود یا به هزینه شخص ثالث کتاب، روزنامه، و نوشت افزار یا دیگر وسائل سرگرمی تهیه کنند، این امر باید در محدوده مصالح اجرای عدالت، امنیت، و نظم زندان صورت گیرد.

۹۱. يك متهم باید مجاز به ملاقات با پزشك و دندانپزشك معالج خود و مداوا توسط آن ها باشد، این امر در صورتی امکان پذیر است که دلایل منطقی برای ملاقات وجود داشته باشد و متهم خود مخارج آن را پرداخت کند.

۹۲. متهم باید بتواند در اسرع وقت خانواده خود را از بازداشت مطلع سازد و از تمامی تسهیلات عادی برای برقراری ارتباط با خانواده و دوستان و ملاقات با آنها برخوردار شود، مگر اینکه اجرای عدالت کیفری و امنیت و برقراری نظم صحیح در زندان محدودیت و نظارت بیشتری را ایجاب کنند.

۹۳. متهم در دفاع از خود می تواند، در جایی که این امکان پیش بینی شده است، تقاضای وکیل تسخیری کند و حق دارد برای تهیه و تنظیم دفاعیه با وکیل خود ملاقات کند. او باید بتواند اطلاعاتی را تهیه و به طور محرمانه در اختیار وکیل خود قرار دهد، بدین منظور، در صورت تقاضای متهم، نوشت افزار لازم باید در اختیار او قرار گیرد. ملاقات زندانی با وکیل خود می تواند تحت مراقبت مأمور پلیس یا زندان صورت گیرد ولیکن نباید توسط آنها استماع شود.

د. محکومین مدنی

۹۴. در کشورهایی که افراد به دلیل عدم ایفای دین و یا دلایل دیگر مدنی به مجازات حبس محکوم می شوند نباید تحت نظام انضباطی شدید و سختگیرانه تر از آنچه برای حفظ امنیت و نظم ضروری است قرار گیرند. تدابیر توان بخشی برای آن ها، به استثنای اجبار به کار، باید به همان ترتیبی باشد که برای سایر متهمان در نظر گرفته می شود.

ه. مظنونین

۹۵. با رعایت مفاد ماده ۹ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، افراد مظنونی که توقیف و یا حبس شده اند و هنوز اتهامی به آن ها وارد نشده است از حمایتی که در بخش اول و زیر بخش ج در بخش دوم برای زندانیان تضمین شده است برخوردارند. موازین ذیربط در زیربخش الف بخش دوم نیز در صورتی که اجرای آن برای این دسته از بازداشتی ها مفید باشد نیز باید اجرا شود مگر اینکه طبق حکمی کلی، شمول برنامه های بازپروری و توان بخشی به کلیه بازداشتی ها، پیشبینی شده باشد.

* بخشی از مواد سند حاضر از کتاب حقوق بشر و زندان ها ترجمه سازمان اصلاحات جزایی بین المللی اقتباس شده است و جهت هماهنگی با سایر مواد این سند و نیز اسناد حقوقی دیگری که در این مجموعه آمده است، اصلاحاتی در ویرایش آن انجام گرفته است. {نیکو پارسا}

** نوعی از مراکز تأدیبی برای جوانان که اولین بار در منطقه ای به این نام در انگلستان تأسیس شده است. {م}